
**BANCNOTE EMISE DE BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI
ÎN TIMPUL DOMNIEI REGELUI CAROL AL II-LEA****Marian BOLUM*****Banknotes issued by the National Bank of Romania
during the reign of king Carol****Abstract:**

The monetary circulation during the reign of King Carol II was adapted to the economic realities. The old monetary types circulated for a period, but depending on the demand of the market, some nominal values of banknotes are taken over by coins, or new notes with new nominal values are introduced into circulation. The 100 lei banknote, type II, will be replaced by the silver coin of 100 lei, the last date of exchange being 31st of January 1933. Later on, the 100 lei bill was printed between 1940-1942, in the circumstances of the beginning of World War II. The 5,000 lei banknote was placed into circulation on the 1st of March 1932. It was the first banknote printed in the taille-douce system. The 5000 lei banknote was taken out of circulation on the 1st of December 1932, and will be reintroduced for a short time in 1940. For the 1000 lei banknote, type III, issued on the 15th of March 1934, increased security measures were taken. The latest date of exchange will be the 20th of May 1941. On the 12th of July 1934, the General Council decided to issue the 500 lei banknote, type III. The banknote was dated July 31, 1934 and was put into circulation on the 11th of March 1935. On the 15th of December 1936, a new banknote of 500 lei was placed into circulation. Except for the colour, the differences from the previous version are minor: the sovereign was dressed in the uniform of mountain hunters and looked to the right, and the watermark with the effigy of Emperor Trajan was larger than the one presented in the previous version. The emission dated January 30, 1936 has two versions. The second version has a brown oval overprint with two peasant women on the reverse, applied on the white medallion. The withdrawal of the 500 lei banknotes will be done gradually, in the first half of 1941. The new banknotes with the nominal value of 1000 lei will be placed into circulation on the 1st of August 1937. For the version without overprint from 1938 and 1939, the effigy of King Carol II changed from the watermark. On the 28th of October 1937, the General Council approved the printing of the war type banknotes of 1 lei and 2 lei. They were intended to replace the coins with the same nominal values. The banknotes issued during the reign of King Carol II continue the tradition of the previous allegorical representations, following the example of the French school, they have special technical characteristics, but they also reflect the spirit of the era, the effigy of the sovereign being the central element for the new versions.

---

* Profesor, Școala Gimnazială „Manolache Costache Epureanu” Bârlad.

Cuvinte cheie: sistem monetar, bancă națională, guvernator, bancnote, valoare nominală, legi monetare.

Keywords: monetary system, National Bank, governor, banknotes, nominal value, monetary laws.

În timpul domniei regelui Carol al II-lea (1930 - 1940) circulația monetară a fost adaptată la realitățile economice. O perioadă au circulat vechile tipuri monetare, însă, în funcție de cerințele pieții, unele valori nominale ale bancnotelor erau preluate de monede sau erau introduse în circulație bilete cu valori nominale noi.

**100 lei 1931¹ avers
(tip II, ianuarie 1910 - ianuarie 1942)
ianuarie 1942)**

**100 lei 1931² revers
(tip II, ianuarie 1910 -**

Dimensiune: 196 x 113 mm. Filigran: Zeița Roma în medalionul din stânga în profil spre dreapta, împăratul Traian în medalionul din dreapta în profil spre stânga, monograma „BNR” în medalion ornamentat (privită pe avers este inversată), „100 LEI” în cartuș dreptunghiular, cu zerourile drepte, capetele ovale, „LEI” scris cu majuscule³.

Avers: Colorit diferit albastru-violet, brun-lila, desen stilizat. Deasupra, central, un cartuș în care apare numele băncii emitente, *BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI*. Sub acest cartuș sunt înscrise data emisiunii și numărul de control. Sub aceste înscrisuri sunt prezentate funcțiile (*GUVERNATOR, DIRECTOR, CASIER*) și semnăturile autorizate. Jos, pe un podium, este înscrisă valoarea nominală *UNA SUTA LEI*. Compoziția centrală redă o țărancă, în costum popular, șezând pe un covor și având o secere în mâna dreaptă. În dreapta un craniu de bour, trofeu ce simbolizează vitejia și vânătoarea, pe ale cărui coarne sunt așezate fructe, simboluri ale agriculturii și o roată dințată, simbol al industriei. În fundal este prezentat un peisaj cu un curs de apă printre dealuri. În stânga și în dreapta, în partea de sus, sunt două medalioane albe care conțin în filigran monograma *BNR*, iar în partea de jos, sunt două medalioane albe cu filigran ce îl reprezintă pe împăratul Traian, respectiv zeița Roma. Între cele două medalioane din partea dreaptă este prezentată valoarea *100*. În colțuri, seria și numărul dispuse pe

¹ <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROM0033>, accesat pe 13 martie 2020.

² <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROM0033>, accesat pe 13 martie 2020.

³ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport Turism, București, 1977, pp. 341 - 342.

diagonală, de culoare neagră. În afara chenarului, în stânga jos se află numele desenatorului, *GEORGES DUVAL fec.* iar în dreapta jos, numele gravorului *L. Ruffe sc.*

Revers: Colorit diferit albastru-violet, brun-lila, desen arabescuri și chenar decorativ ornamentat. În centru sus, este poziționat un cartuș cu numele băncii emitente, *BANCA NATIONALA A ROMÂNIEI*. În centru, după un cartuș cu filigran, pe un decor cu fundal geometric, este reprezentată stema României flancată de câte un panou stilizat în care este valoarea 100. Dedesubt, pe trei rânduri, textul penalităților: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, SI TOTI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS ÎN TARA, SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI CU INTERDICTIONE SI AMENDA, CONF. ART.117 C.P.* În stânga și în dreapta, între două medalioane albe, cu filigran inscripția *ROMANIA*. În afara chenarului, în stânga jos, numele desenatorului, *GEORGES DUVAL fec.*, iar în dreapta jos, numele gravorului, *L. Ruffe sc.*

Începând cu emisiunea ce are imprimată data de 13 mai 1930, emisiune pusă în circulație din 22 septembrie 1930, a fost tipărit, după ce s-a obținut acordul gravorului, un bilet, pe același fel de hârtie cu design asemănător, diferențele fiind date de culoarea dominantă diferită și de noua stemă a României. Unii autori⁴ clasifică aceste bilete ca făcând parte dintr-un nou tip monetar, însă, datorită faptului că diferențele sunt minime, considerăm că e vorba doar de o variantă a biletului de 100 de lei, în cadrul tipului II.

O nouă comandă pentru realizarea hârtiei biletului de 100 de lei a fost făcută la Papeteries D'Arches, pentru 21.000.000 de bancnote, în ianuarie 1931. Banca Națională a României a ales, dintre cele două variante de hârtie propuse de către fabricant, hârtia de ramie⁵, hârtie de mai bună calitate care a fost folosită la toate bancnotele tipărite în perioada antebelică.

Bancnota de 100 de lei, tip II, va fi înlocuită cu moneda de argint de 100 de lei, ultimul termen de preschimbare fiind 31 ianuarie 1933. Ulterior, biletul de 100 de lei a mai fost tipărit între anii 1940 - 1942 (culoarea dominantă fiind brun-lila), în condițiile declanșării celui de-al Doilea Război Mondial.

Bancnota de 100 de lei, tip II, a avut 44 de emisiuni: 14 ianuarie 1910, 20 mai 1910, 2 iunie 1911, 15 martie 1912, 15 noiembrie 1912, 12 aprilie 1913, 7 septembrie 1913, 23 ianuarie 1914, 6 martie 1914, 27 martie 1914, 1 octombrie 1915, 12 mai 1916, 22 decembrie 1916, 16 februarie 1917, 22 iunie 1917, 8 octombrie 1919, 25 martie 1920, 14 iunie 1920, 9 februarie 1921, 24 noiembrie 1921, 26 mai 1922, 1 februarie 1923, 23 august 1923, 1 noiembrie 1923, 8 mai 1924, 14 mai 1925, 4 februarie 1926, 12 ianuarie 1927, 10 martie 1927, 28 iunie 1928, 17 ianuarie 1929, 31 ianuarie 1929, 19 septembrie 1929, 13 mai 1930, 16 octombrie 1930, 31 martie 1931, 22 octombrie 1931, 3 decembrie 1931, 13 mai 1932, 19 februarie 1940 (două emisiuni, filigran diferit), 1 noiembrie 1940 (două emisiuni, filigran diferit), 20 ianuarie 1942⁶.

Bancnota de 5.000 de lei a fost pusă în circulație la 1 martie 1932. Era prima bancnotă tipărită în sistem *taille-douce* (biletul era gravat direct pe o placă de oțel,

⁴ S. Marițiu, R. Cîrjan, *Bancnotele României, Emisiunea de bancnote românești în perioada 1929-1947*, vol. III, București, 2011, p. 15.

⁵ *Ibidem*, p. 16.

⁶ Ioan Dogaru, *Catalogul monedelor și bancnotelor românești emise în perioada 1853-1977*, București, 1978, pp. 39 - 40.

tipărirea făcându-se de pe aceasta ceea ce determina creșterea acurateții și a siguranței pentru că imprimarea se realiza în relief), prima bancnotă realizată în colaborare cu o imprimerie din Anglia, prima emisiune a Băncii Naționale a României care reproducea portretul suveranului (biletele de 10 bani, 25 de bani și 50 de bani din 1917 ce aveau efigia regelui Ferdinand I au fost emise de Ministerul Finanțelor).

5.000 lei 1931⁷ (tip I, 31 martie 1931)

Dimensiune: 177 x 103 mm. Filigran: împăratul Traian în medalionul din stânga în profil spre dreapta, culoare mai închisă decât hârtia⁸.

Avers: Culoare bleu-cobalt, desen arabescuri și linii ondulate sistem Guillot. Chenar desen clasic. Deasupra este poziționat un cartuș în care apare numele băncii emittente, *BANCA NATIONALA A ROMANIEI*. În centru se găsesc stema țării, valoarea nominală *CINCI MII LEI* și data emisiunii iar dedesubt funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. În stânga un medalion rotund, alb, cu filigran sub care este un peisaj cu defileul Dunării, la Cazane. În dreapta este situat un medalion oval cu efigia regelui Carol al II-lea spre stânga, în colțurile din stânga jos și dreapta sus, de culoare neagră, seria și numărul. În afara chenarului, central, *BRADBURY WILKINSON & CO LONDON ENGLAND*.

Revers: Culoare bleu-cobalt. Chenar cu desen clasic. Chenarul este întrerupt pe latura de sus de un cartuș în care apare înscripția *ROMANIA*, iar pe latura de jos un cartuș cu textul penalităților, pe trei rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE SI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS IN TARA, SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI CU INTERDICTIUNE SI AMENDA, CONF. ART. 117 C.P.* Frontal, valoarea „5000”. În câmp reproducerea tabloului „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia”, opera pictorului Stoica Dumitrescu. În dreapta sus compoziția este întreruptă de un medalion rotund, alb, cu filigran, iar în stânga jos de un cartuș cu numele desenatorului *STOICA D PINXIT*. În afara chenarului, central, este tipărit numele imprimeriei, *BRADBURY WILKINSON & CO LONDON ENGLAND*.

Primele contacte cu imprimeria Bradbury Wilkinson & Company Ltd. au avut loc în 1928. Prima ofertă a furnizorului englez este făcută în februarie 1929: tipărire în sistem *taille-douce*, revers în sistem duplex (erau folosite culori care nu permiteau fotografierea), hârtie filigranată produsă de Portals Ltd., prețul pentru 3.000.000 de

⁷ <http://www.bancnote-moned.ro/5000-lei-1931-1940/>; accesat la 13 martie 2020.

⁸ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p. 351.

bilete de 1.000 de lei și 400.000 de bilete de 5.000 de lei, inclusiv ambalare și transport la Constanța, 9.349.500 de lei, probe trimise în 12 săptămâni de la aprobarea comenzii și jumătate din comandă la 13 săptămâni de la aprobarea probelor⁹. După ce studiază încă trei oferte Banca Națională a României acceptă oferta acestei firme, după care se stabilește o comandă de 5.000.000 de bilete de 5.000 de lei.

În cadrul ședinței Consiliului general din 15 martie 1930 se hotărăște adoptarea sistemului anglo-american de numerotare a biletelor (fiecare alfabet era compus din câte 25 de serii marcate prin litere, iar seria reprezentată sub formă de fracție, avea 100.000 de bilete) și se aprobă imprimarea a două alfabete, 5.000.000 de bilete, cu viitoarea bancnotă¹⁰. Bancnota poartă data de 31 martie 1931 deoarece era necesară o altă autorizare a biletului din partea Consiliului general pentru că între timp se schimbaseră guvernatorul (biletul trebuia să fie semnat de noul guvernator). După trei luni, la 1 iulie 1931 sunt expediate la Constanța 1.500.000 de bilete ambalate în 25 de lăzi, la 11 august sunt expediate alte 2.000.000 de bilete ambalate în 33 de lăzi, iar la 25 septembrie partenerul englez anunță finalizarea imprimării întregii comenzi, trimite certificatele de calitate și cere indicații pentru procedura distrugerii resturilor rămase în urma imprimării emisiunii¹¹.

Bancnota de 5.000 de lei a fost scoasă din circulație la 1 decembrie 1932 datorită situației economice generată de criza economică¹². După expirarea termenului de preschimbare funcționarii bancari au fost instruiți să rețină cererile ulterioare și să le ceară solicitanților să prezinte motivele pentru care nu s-au încadrat în termenul stabilit.

Bancnota de 5.000 de lei imprimată cu data de 31 martie 1931 va fi reintrodusă în circulație, pentru scurt timp, în anul 1940. Cu această ocazie va fi atașat un supratipar cu cifra regelui Mihai I pe avers, în medalionul alb, cu filigran și altul pe efigia regelui Carol al II-lea din dreapta, cu textul „6 SEPTEMBRIE 1940”. Emisiunea cu supratipar are o variantă, cu seria scrisă sub formă de fracție.

Bancnotele de 1.000 de lei au fost puse în circulație în 1881. De la această dată desenul era aproape identic cu cel de la prima emisiune, singurele elemente de noutate, introduse în 1910, odată cu tipul II, fiind introducerea a două filigrane suplimentare, scoaterea din medalionul central a bustului împăratului Traian și prezența unui al doilea cartuș sub medalionul central.

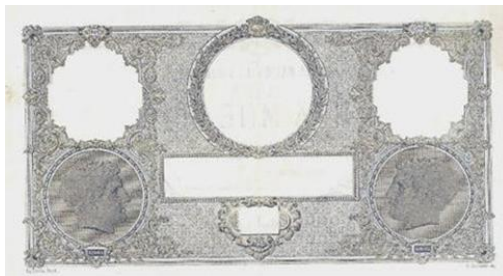
În condițiile în care încercările de falsificare a biletului de 1.000 de lei descoperite, atât în țară cât și în străinătate, erau tot mai numeroase Banca Națională a României a luat în calcul înlocuirea acestei bancnote, însă deoarece un astfel de demers dura mult timp s-a hotărât, având în vedere nevoile pieții după stabilizarea monetară din 1929, realizarea unor modificări în compoziția originală a biletului prin adăugarea unor culori suplimentare și imprimarea pe o hârtie superioară, din pastă pură de ramie.

⁹ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 18.

¹⁰ *Ibidem*, p. 20.

¹¹ *Ibidem*, p. 22.

¹² *Ibidem*, p. 26.

1.000 lei 1933¹³ (tip II, mai 1910 - iunie 1933)

Dimensiune: 218 x 126 mm. Filigran: Zeița Roma în medalionul din stânga în profil spre dreapta, împăratul Traian în medalionul din dreapta în profil spre stânga Monogramă „BNaR” în medalion circular, „1000 LEI” în cartuș dreptunghiular, cu zerourile drepte, capetele ovale, „LEI” scris cu majuscule. și „1000” în cartuș dreptunghiular, culoare mai închisă decât hârtia.

Bancnotele emise cu data de 15 iunie 1933, definite în literatura de specialitate din ultima vreme ca fiind de tip II intermediar sau de Serviciul fabricării biletelor ca tip III, au două filigrane, „1000 LEI” și „1000”, diferite iar culoarea este mai deschisă decât hârtia¹⁴.

Avers: Culoare albastru, galben-brun palid, violet deschis. Chenar ornamentat având laturile din stânga și din dreapta formate din colonade clasice. Pe latura de sus, în centru, într-un cartuș rectangular, pe trei rânduri este scris textul penalităților: *FALSIFICATORII ACESTORU BILETE, SI TOTI ACEIA CARI VORU FI CONTRIBUITU A SE EMITE SUME MAI MARI DECATU ACELE DETERMINATE PRIN LEGE SI STATUTE, SE VORU PEDEPSI CONFORMU ART.112 SI URMATORI DIN CODICELE PENALE*, iar în stânga și în dreapta valoarea nominală, *UNA MIEE LEI*. În câmp central este prezentat textul *BANCA NAZIONALE A ROMANIEI* și valoarea nominală *UNA MIEE LEI*. Deasupra valorii nominale este imprimată data emisiunii și numărul de control, iar dedesubt funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. În stânga și în dreapta sus două medalioane rotunde, albe cu filigran, iar dedesubt câte un scut, sprijinit de doi grifoni, cu valoarea „1000”. În partea de jos, în stânga și în dreapta, sunt două postamente cu fresce reprezentând activități industriale și agricole și două țărânci ce personifică agricultura și navigația. Între cele două țărânci, într-un medalion oval, ornamentat, un caduceu, unelte agricole (în stânga) și activități portuare (în dreapta). În colțuri, de culoare neagră, se află numărul și seria de control. În afara chenarului, în stânga jos, este imprimat numele desenatorului, *GEORGES DUVAL fecit.* iar în dreapta numele gravorului *P Dujardin sc.*

Revers: Culoare albastru, galben-brun palid, violet deschis. Chenar cu linii drepte cu ornamente clasice la colțuri. În centru sus, într-o coroană de lauri, un medalion rotund

¹³ <http://www.allnumis.ro/bancnota/romania/1000-lei-1933-15-iunie-227>, accesat pe 13 martie 2020.

<http://transylvaniannumismatics.com/portal/modules/myalbum/photo.php?lid=6293>, accesat pe 13 martie 2020.

¹⁴ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Opreșcu, *op.cit.*, p. 348.

în care este figurată, în filigran, monograma „BNaR”. Dedesubt, un cartuş rectangular alb cu filigranul „1000 LEI” sub care este un alt cartuş cu valoarea „1000” înscrisă tot într-un filigran. În stânga și în dreapta, sus, scuturi mici cu valoarea „1000”, iar dedesubtul lor câte un medalion alb cu filigran și câte un medalion cu chip de bărbat în profil. În partea inferioară a ultimelor medalioane câte un cartuş cu inscripția ROMANIA. În afara chenarului, în stânga jos, numele desenatorului, G. DUVAL fecit. iar în dreapta numele gravorului P. DUJARDIN sc.

În octombrie 1927 la propunerea Serviciului fabricarea biletelor se aprobă imprimarea a 5.000.000 de bancnote de 1000 de lei. În vederea demarării procedurilor pentru relizarea biletului, Banca Națională a României trimite un caiet de sarcini furnizorilor tradiționali din Franța și Anglia (comanda pentru fabricarea hârtiei va fi împărțită în mod egal între furnizorii din cele două state chiar dacă oferta engleză era mai ieftină), se solicită acordul urmașilor celor ce realizaseră primul bilet în 1880 pentru modificarea culorilor, se apelează la pictorul A. Murnu pentru a realiza patru planșe de desene suplimentare în trei culori ce trebuiau suprapuse peste vechiul clișeu și la gravorul V. Ispas pentru realizarea noilor clișee¹⁵. În luna iunie 1933 au ajuns la București atât lăzile cu hârtie expediate de fabrica Arches, cât și o parte din cele de la fabrica Portals. După analizarea biletelor specialiștii de la Serviciul tehnic au făcut mai multe observații asupra hârtiei primite de la cele două fabrici, concluzia fiind că nu au fost respectate toate solicitările din caietul de sarcini.

La 16 octombrie 1933 bancnota a fost pusă în circulație. Au fost imprimate 212 alfabete, de la alfabetul 1776 la alfabetul 1917. Data limită pentru retragerea vechilor bancnote de 1000 de lei, după mai multe prelungiri, a fost 31 iulie 1934. Biletul a circulat în paralel cu bancnota de 1000 de lei, tip III, până la data de 31 martie 1939¹⁶.

Bancnota de 1000 lei, tip II, a avut 30 de emisiuni: 20 mai 1910, 2 iunie 1911, 27 august 1911, 15 septembrie 1911, 15 martie 1912, 14 iulie 1912, 23 iulie 1915, 24 septembrie 1915, 24 martie 1916, 12 mai 1916, 15 octombrie 1916, 15 noiembrie 1917, 10 iulie 1919, 22 aprilie 1920, 19 mai 1921, 26 mai 1922, 23 august 1923, 6 martie 1924, 20 noiembrie 1924, 3 septembrie 1925, 4 februarie 1926, 7 iunie 1928, 18 octombrie 1928, 31 ianuarie 1929, 19 septembrie 1929, 16 octonbrie 1930, 31 martie 1931, 22 octombrie 1931, 3 decembrie 1931, 15 iunie 1933¹⁷.

Tipărirea bancnotei de 1000 de lei cu data de 15 iunie 1933 a fost o soluție de moment însă a oferit timpul necesar pentru realizarea tipului III. În 1932 au fost realizate mai multe proiecte pentru viitoarea bancnotă, opt, dintre care a fost ales unul din proiectele pictorului Ary Murnu.

¹⁵ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 31.

¹⁶ *Ibidem*, pp. 35 - 36.

¹⁷ Ioan Dogaru, *op. cit.*, pp. 43 - 44.

1.000 lei 1934¹⁸ (tip III, 15 martie 1934)

Dimensiune: 220 x 128 mm. Filigran: Împăratul Traian este poziționat în medalionul din dreapta, în profil spre stânga, culoare mai închisă decât hârtia, monograma BNR în medalion circular, „1000 LEI” în cartuș dreptunghiular cu zerouri rotunde, culoare mai închisă decât hârtia și „1000” în cerc, culoare mai deschisă decât hârtia¹⁹.

Avers: Culoare bleu-brun-violet, desen arabescuri. Chenar desen cu împletituri în lanț având din loc în loc valoarea „1000”. În panoul central, deasupra, este un medalion rotund, alb, cu monograma BNR, în filigran, numele băncii emitente *BANCA NATIONALA A ROMANIEI* și valoarea nominală *UNA MIE LEI*. În centrul panoului, într-un cartuș dreptunghiular valoarea nominală „1000 LEI”, în filigran, funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER GENERAL*), semnăturile autorizate și data emisiunii, iar dedesubt un mic medalion rotund cu valoarea „1000” în filigran. În panoul din stânga se află un medalion oval, înconjurat cu frunze de stejar și de laur, cu efigia regelui Carol al II-lea cu privirea spre dreapta, iar dedesubt coroana și cifra regal. În panoul din dreapta este stema regală, un medalion rotund, alb, înconjurat de spice de grâu, porumb, ciorchini de struguri, cu efigia împăratului Traian în filigran, iar dedesubt într-un decor cu scule și piese tehnice, valoarea „1000”. În colțuri, numărul și seria, de culoare neagră, dispuse în diagonală. În afara chenarului, în stânga jos, *DESEN A. MURNU*, iar în dreapta este tipărit numele gravurului *Sc. E. DELOCHE*.

Revers: Culoare bleu-brun-violet, desen cu arabescuri. Deasupra este situat numele băncii emitente *BANCA NATIONALA A ROMANIEI* și medalion rotund, alb, cu filigran. În centru, un cartuș dreptunghiular, alb, cu filigran, iar dedesubt un țăran cu plugul la arat și reprezentări ale industriei (utilaje tehnice, scule), culturii (cărți, mască teatrală) și agriculturii (snop de grâu, coș cu struguri), reprezentări ce sugerează activitățile și bogăția țării. Compoziția este întreruptă de un medalion cu filigran. În stânga valoarea nominală 1000 LEI, un medalion alb cu filigran și aspecte ale industriei (scule, sonde, silozuri ș.a.). În dreapta apar două țăranți, una în picioare torcând, cealaltă șezând și având un copil în brațe, iar în partea de jos un peisaj rural. În chenar, în partea de jos este tipărit textul penalităților, pe trei rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, COMPLICII LOR, PRECUM*

¹⁸ <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROM0037.htm>, accesat la 13 mai 2020.

<http://www.bancnote-monedede.ro/1-000-lei-1934/>, accesat la 13 mai 2020.

¹⁹ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, pp. 348 - 349.

SI ACEI CARI LE VOR ÎNCERCAT A COMITE ASEMENEA FAPTE VOR FI PEDEPSITI CONFORM LEGELOR PENALE. În afara chenarului, în stânga jos, *DESENA. MURNU*, iar în dreapta se află numele gravorului *sc. C. BELTRAND*.

Pentru bancnota de 1000 de lei, tip III, s-au gândit măsuri sporite de siguranță: imprimarea în patru culori ce nu puteau fi reproduse prin fotografiere (această soluție necesita câte patru clișee diferite pentru fiecare față a biletului), hârtia era de calitatele celei folosită la piesa de 1000 de franci francezi (în 10 ani de când era pe piață se descoperise doar o singură încercare de falsificare), structura filigranelor și tonul din umbrele acestora era la fel ca la hârtia bancnotei franceze.

Hârtia biletului de 1000 de lei tip III a fost realizată la Banca Franței, la fabrica sa de la Vic-le-Compte, singura care avea mașinile necesare pentru producția de hârtie securizată de ramie. Comanda făcută după avizul Serviciului fabricarea biletelor a fost pentru 10.000.000 de bilete²⁰. Colile aveau doar trei bilete deoarece mașinile noastre de imprimat nu puteau utiliza coli cu șase bilete, iar acest fapt însemna un volum mai mare de muncă și un preț mai mare al hârtiei. Probele de hârtie trimise de partea franceză, în mai și iunie 1933, au fost supuse unor ample observații critice însă, după un nou set de probe, care țineau cont de recomandările făcute au fost admise în august 1933. Clișeele au fost aprobate după ce au fost făcute mai multe corecții. Banca Franței a fost informată, în noiembrie 1933, că lucrarea corespunde exigențelor tehnice și artistice impuse de partea română²¹. În martie 1934 a început expedierea lăzilor cu hârtie și a lăzilor cu cerneală necesare imprimării bancnotei, iar din iulie 1934, când comanda este finalizată, urmau a fi expediate săptămânal 120 de pachete. În aceste condiții la București începe tipărirea și la 23 iulie 1934 sunt puse în circulație primele 3.000.000 de bilete.²²

Bancnota de 1000 de lei, tip III, emisiune unică, va fi retrasă din circulație în perioada 21 martie - 15 aprilie 1941, iar apoi, când se constată că retragerea nu se desfășoară în condiții optime, a fost stabilit ca ultim termen de preschimbare data de 20 mai 1941 (aceleași termene de preschimbare vor fi anunțate și pentru bancnotele de 500 de lei tip II și 500 de lei tip III versiunea I)²³.

Schimbarea tipurilor monetare era o activitate prioritară a Băncii Naționale a României deoarece de-a lungul anilor se înmulțiseră încercările de falsificare a unor bilete dar și pentru că circulația monetară impunea realizarea unor bilete cu valori nominale mai mari sau scoaterea din circulație a unor valori nominale mici în condițiile în care locul lor era luat de monede. Deoarece realizarea unui nou tip monetar consuma nu numai resurse financiare mari dar presupunea și parcurgerea unor etape care uneori se prelungeau foarte mult timp continuă imprimarea unor bancnote care își realizaseră scopul pentru care fuseseră imprimate și din diverse motive nu mai corespundeau nevoilor momentului.

²⁰ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 39.

²¹ *Ibidem*, p. 41.

²² *Ibidem*, p. 45.

²³ *Ibidem*, p. 101.

500 lei 1924²⁴ revers (tip II, iunie 1924 - ianuarie 1938)

Tipărirea biletului de 500 de lei, tip II, continuă în condițiile în care sunt retrase de pe piață biletele uzate cu valorile nominale de 500 de lei și 1000 de lei.

Dimensiune: 205 x 105 mm. Filigran: împăratul Traian în medalionul din centru, în profil spre stânga, culoare mai deschisă decât hârtia²⁵.

Avers: Culoare ocră, roșu, albastru, desen motive naționale. Chenar ornamentat având în colțurile din stângă și dreaptă sus valoarea „500”. Deasupra este prezentat numele băncii emitente *BANCA NATIONALA A ROMANIEI* și numărul de control. Sub numărul de control este înscrisă valoarea nominală *CINCI SUTE LEI*. În centru se află un medalion rotund, alb cu filigran flancat de funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. Sub medalion este tipărită data emisiunii. În stânga, pe un postament decorat cu motive vegetale, se află o țărancă torcând, iar în dreapta, stând pe același tip de postament ce are în partea de jos un snop de grâu și o seceră, o țărancă alăptând. În colțul din stânga jos este tipărit numele desenatorului *CLEMENT/SERVEAU*, iar în colțul din dreapta numele gravorului *RITA*. În colțuri se află numărul și seria, de culoare neagră, dispuse în diagonală.

Revers: Culoare ocră, roșu albastru, peisaj de munte cu castelul Peleş din Sinaia. Chenar cu motive naționale. Latura superioară este intersectată, central, de un cartuș cu numele băncii emitente, *BANCA NATIONALA A ROMANIEI*, iar în stânga și în dreapta de alte două cartușe în care este înscrisă valoarea „500”. În centru, un medalion alb, cu rama ornamentată, având în filigran efigia împăratului Traian. Deasupra medalionului este imprimată stema României. În stânga medalionului central sunt reprezentate două țăranci cu sapa pe umeri iar în dreapta un peisaj cu sonde petroliere. Latura inferioară a chenarului este intersectată de un cartuș cu textul penalităților, dispus pe patru rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, SI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS ÎN TARA, SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI CU INTERDICTIUNE SI AMENDA CONF. ART.117 C.P.* În afara chenarului, în stânga jos este imprimat numele desenatorului *CLEMENT SERVEAU FEC*, iar în dreapta numele gravorului *EUGENE GASPE sc.*

În condițiile în care stocul de hârtie, comandat în 1929 la Papeteries D'Arches, pentru tipărirea bancnotei de 500 de lei, era aproape epuizat, în mai 1931, Serviciul

²⁴ <http://www.allnumis.com/banknote/romania/500-lei-1931-16-february-217>, accesat pe 13 martie 2020.

²⁵ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p. 345.

fabricarea biletelor contactează furnizorii tradiționali din Franța și Anglia pentru o nouă comandă. În urma primirii ofertelor se constată că mai avantajoasă este oferta engleză și se decide comandarea hârtiei pentru 5.000.000 de bilete la firma Portals, în octombrie 1931. În urma unor negocieri cu partea franceză, care acceptă reducerea prețului, se comandă hârtie pentru încă 5.000.000 de bilete și la Papeteries D'Arches, în aprilie 1932²⁶. Ultima comandă pentru fabricarea hârtiei biletului de 500 de lei, tip II, a fost făcută tot la cele două firme, în decembrie 1933, pentru 20.000.000 de bilete²⁷.

Bancnota de 500 lei, tip II, a avut 17 emisiuni: 12 iunie 1924, 1 octombrie 1925, 4 noiembrie 1926, 15 decembrie 1927, 13 mai 1930, 16 octombrie 1930, 16 februarie 1931, 15 martie 1931, 22 octombrie 1931, 3 decembrie 1931, 13 mai 1932, 27 octombrie 1932, 21 aprilie 1933, 21 septembrie 1933, 14 decembrie 1933, 15 martie 1934, 27 ianuarie 1938²⁸.

La 12 iulie 1934, Consiliul general a hotărât emiterea bancnotei de 500 de lei, tip III, argumentându-se că vechea bancnotă era de mult timp în circulație și nu mai corespunde din punct de vedere tehnic. Noua bancnotă urma să fie imprimată în sistem *taille-douce*, la firma engleză Bradbury Wilkinson & Co unde au fost comandate 15.000.000 de cupiuri, cu titlu de încercare, până se va putea imprima și în atelierele Băncii Naționale a României. La ședința Consiliului general din 31 iulie s-a stabilit ca numerotarea biletelor să se facă, sub formă de fracție, în sistem anglo-american, de la alfabetul A/1 la alfabetul O/1²⁹.

500 lei 1934³⁰ revers (tip III, 31 iulie 1934, versiunea I)

Dimensiune: 156 x 83 mm. Filigran: împăratul Traian în medalionul din dreapta în profil spre stânga, culoare mai deschisă decât hârtia³¹.

Avers: Culoare verde palid și verde închis, desen cu linii ondulate și arabescuri. Chenar dublu cu motive naționale românești și desen Guillot. Chenarul este întrerupt pe latura de sus de un cartuș în care apare numele băncii emitente, *BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI*, iar în colțurile din stânga și dreapta, pe latura de jos, de valoarea „500”. În centru este imprimată stema țării iar dedesubt valoarea nominală *CINCI SUTE LEI*. Dedesubt, data emisiunii, funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și

²⁶ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 47.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 41.

²⁹ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 50.

³⁰ http://www.romanianvoice.com/numis/inf_500_3.php, accesat pe 13 martie 2020.

³¹ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p. 345.

semnăturile autorizate. În stânga apare un medalion oval cu efigia regelui Carol al II-lea din față. În dreapta este tipărit un medalion rotund, alb, cu efigia împăratului Traian, în filigran. În colțurile din stânga jos și dreapta sus, de culoare neagră, sunt tipărite seria și numărul. Numele desenatorilor (G. Beltrand și E. Gaspe) nu au fost imprimate. În afara chenarului, central, *BRADBURY WILKINSON & C^O L^D ENGLAND*.

Revers: Culoare verde palid și verde închis. Chenar cu motive naționale românești. Chenarul este întrerupt pe latura de sus de un cartuș în care apare înscripția *ROMANIA* iar pe latura de jos un cartuș cu textul penalităților, pe trei rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, SI TOTI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS ÎN TARA, SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI CU INTERDICTIUNE SI AMENDA, CONF. ART.117 C.P.* În câmp, peisaj de munte cu castelul Peleş din Sinaia. Peisajul este întrerupt, în partea stângă, de valoarea „500” și de un medalion rotund, alb, cu efigia împăratului Traian, în filigran. În afara chenarului, central, *BRADBURY WILKINSON & C^O L^D ENGLAND*.

Bancnota are data de 31 iulie 1934 (data la care au fost aprobate ultimile decizii și nu data de 12 iulie când s-a hotărât aprobarea noii emisiuni) și a fost pusă în circulație în ziua de 11 martie 1935³². Este prima bancnotă pe care apare un desen de tip Guillot.

Deoarece costurile pentru fabricarea biletelor de 500 de lei emise cu data de 31 iulie 1934 erau ridicate au fost întreprinse demersuri pentru tipărirea în țară a unui bilet cu aceeași valoare nominală. În acest scop au loc negocieri cu fabrica de la Aches pentru realizarea hârtiei, din ramie pură, pentru 15.000.000 de bilete și discuții cu artiștii G. Beltrand și E. Gaspe pentru realizarea clișeelor necesare imprimării bancnotelor.

500 lei 1939³³ (revers tip III, ianurie 1936 – noiembrie 1940, versiunea II)

³² S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 50.

³³ <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROM0043.htm>, accesat pe 13 martie 2020.

Dimensiune: 156 x 83 mm. Filigran: împăratul Traian în medalionul din dreapta în profil spre stânga, culoare mai deschisă decât hârtia³⁴.

Avers: Culoare albastru-gri, desen cu linii ondulate și arabescuri. Chenar dublu cu motive naționale și desen Guillot. Chenarul este întrerupt pe latura de sus de un cartuș în care apare numele băncii emitente, *BANCA NATIONALA A ROMANIEI*, iar în colțurile din stânga și dreapta, pe latura de jos, de valoarea „500”. În centru este imprimată stema țării iar dedesubt valoarea nominală *CINCI SUTE LEI*. Dedesubt se găsesc data emisiunii, funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. În stânga se află un medalion oval cu efigia regelui Carol al II-lea din profil spre dreapta. În dreapta se află un medalion rotund, alb, cu efigia împăratului Traian în filigran. În colțurile din stânga jos și dreapta sus, de culoare neagră, sunt tipărite seria și numărul. Sub seria și numărul din stânga jos, se află numele desenatorului *G. BELTRAND SC.*

Revers: Culoare albastru-gri. Chenar cu motive naționale. Chenarul este întrerupt pe latura de sus de un cartuș în care apare înscripția *ROMANIA*, iar pe latura de jos un cartuș cu textul penalităților, pe trei rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEI CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, COMPLICILOR LOR PRECUM SI ACEI CARI VOR FI INCERCAT A COMITE ASEMENEA FAPTE VOR FI PEDEPSITI CONFORM LEGILOR*. În câmp, peisaj de munte cu castelul Peleş din Sinaia. Peisajul este întrerupt, în partea stângă, de valoarea „500” și de un medalion rotund, alb, cu efigia împăratului Traian, în filigran. Sub medalion, în stânga jos este tipărit numele desenatorului *E. GASPE SC.*

La 31 octombrie 1935 Consiliul general autorizează fabricarea clișeeilor, pozitive și negative, pentru fabricarea a 15.000.000 de bilete. La 30 ianuarie 1936 s-a aprobat numerotarea bancnotelor, în continuarea celor anterioare, de la P/1 la W/1 și apoi de la A/2 la E/2, iar la 15 decembrie 1936 bancnotă este pusă în circulație³⁵.

Exceptând culoarea, diferențele față de varianta anterioară sunt minime: suveranul era îmbrăcat în uniformă de vânători de munte și privea spre dreapta, iar filigranul cu efigia împăratul Traian era mai mare față de cel prezentat în versiunea anterioară.

Emisiunea ce are data de 30 ianuarie 1936 are două variante. A doua variantă are pe revers un supratipar oval, aplicat pe medalionul alb, de culoare maro cu două țărăncuțe. Două variante, cu caracteristicile prezentate mai sus, există și pentru emisiunile din 30 aprilie 1936 și 26 mai 1939. Emisiunea din 1 noiembrie 1940 pe lângă cele două variante enunțate mai are o variantă cu filigran „BNR” în lanț și cu supratiparul de culoare maro, cu cele două țărăncuțe în medalionul alb de pe avers³⁶.

Bancnota de 500 lei, tip III, versiunea II, a avut șapte emisiuni: 30 ianuarie 1936, 30 ianuarie 1936, 30 aprilie 1936, 30 aprilie 1936, 26 mai 1939, 26 mai 1939, 1 noiembrie 1940, 1 noiembrie 1940³⁷.

Retragerea bancnotelor de 500 de lei, tip III, versiunea II, are loc treptat, pe măsură ce bancnotele ajungeau în casierile băncii centrale, în prima jumătate a anului

³⁴ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, pp. 345 - 346.

³⁵ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 52.

³⁶ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, pp. 345 - 346.

³⁷ Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 42.

1941. Decizia de retragere din circulație a acestor bilete este de către Consiliul de administrație din 22 decembrie 1941³⁸.

Demersurile pentru emiterea unei noi bancnote de 1000 de lei au început din toamna anului 1934 când se hotărăște folosirea a două acuarele realizate de N. Grigorescu, adaptate la cerințele tehnologice de Ary Murnu. În ianuarie 1935 sunt trimise la Paris două fotografii cu desenele originale ale desenelor lui N. Grigorescu și E. Gasperini începe să lucreze la realizarea gravurii clișeele, activitate finalizată în septembrie 1935 când toate clișeele ajung la atelierelor de imprimare din București³⁹.

1000 lei⁴⁰ (tip IV, iunie 1936-noiembrie 1940, versiunea I)

Dimensiune: 182 x 104 mm. Filigran: efigia regelui Carol al II-lea în medalionul din centru, în profil spre dreapta, culoare mai închisă decât hârtia. Medalionul este înconjurat de o coroană din frunze de laur și de stejar⁴¹.

Avers: Culori variate, maro-brun-cărămiziu și brun-cărămiziu-albastru, desen cu hașuri încrucișate. Chenarul este cu plante agățătoare. Deasupra, într-un cartuș ornamentat, flancat la stânga de o paletă de culori și în dreapta o liră (simboluri ale creației artistice), este tipărit numele băncii emitente *BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI*, data emisiunii și valoarea nominală *UNA MIE LEI*. În centru se află un medalion rotund, alb, cu filigran, înconjurat de o coroană din frunze de laur și de stejar, flancat de funcțiile (*GUVERNATOR*, *CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. În

³⁸ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 102.

³⁹ *Ibidem*, pp. 56 - 57.

⁴⁰ [http://www.allnumis.ro/bancnota/romania/1000-lei-1936-25-iunie-226/1000 lei](http://www.allnumis.ro/bancnota/romania/1000-lei-1936-25-iunie-226/1000%20lei), accesat pe 13 martie 2020. <http://www.allnumis.ro/bancnota/romania/1000-lei-1936-25-iunie-supratipar-tarancute-244>, accesat pe 13 martie 2020.

⁴¹ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p. 349.

partea inferioară a medalionului este imprimat numărul de control, iar dedesubt, un cartuș cu textul penalităților, pe patru rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEI CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, COMPLICII LOR PRECUM SI ACEI CARI VOR FI ÎNCERCAT A COMITE ASEMENEA FAPTE VOR FI PEDEPSIȚI CONFORM LEGILOR PENALE*. În stânga, sus, este tipărită valoarea „1000”, iar dedesubt o alegorie, pe două planuri, cu țărânci și copii ce reprezintă agricultura și activitățile casnice. În dreapta, sus, valoarea „1000” iar dedesubt o alegorie, pe două planuri, cu țărânci și copii ce reprezintă agricultura și maternitatea. În colțuri numărul și seria, de culoare neagră, dispuse în diagonală. În afara chenarului, în stânga jos, numele desenatorului *N. GRIGORESCU*, iar în dreapta numele gravorului *E. GASPE SC*.

Revers: Culori variate, brun-vișiniu-oliv-gri, desen cu hașuri încrucișate. Chenarul ornamentat ce are monograma „BNR” este situat pe latura de sus și pe latura de jos iar, pe cele din stânga și din dreapta o paletă de culori respectiv o mască (simboluri ale picturii și artei teatrale). În colțurile chenarului medalioane rotunde, ornamentate, cu valoarea „1000” scris oblic. În centru, medalion rotund, alb, cu efigia regelui Carol al II-lea în filigran. În stânga se află două țărânci purtând sape pe umeri, iar în dreapta o țărancă și un copil culegând fructe. În stânga jos, sub medalion, este imprimată semnătura pictorului *N. Grigorescu*. În afara chenarului, în stânga jos, este imprimat numele desenatorului *N. GRIGORESCU*, iar în dreapta numele gravorului *E. GASPE SC*.

Primele probe executate la București aveau probleme însă la solicitarea Băncii Naționale a României sunt trimise alte opt clișee, câte patru pentru fiecare față, astfel că imprimarea începe la sfârșitul anului 1935. Biletele vor fi puse în circulație la 1 august 1937, atât de târziu deoarece între timp apăruseră probleme de natură juridică privitoare la dreptul de proprietate intelectuală (fiul lui *N. Grigorescu* considera că bancnota aduce atingere prestigiului marelui pictor deoarece nu reușește să imite grația artistului și în consecință este solicitată o despăgubire din partea băncii de emisiune)⁴².

Emisiunile cu data 25 iunie 1936, 21 decembrie 1938 și 28 aprilie 1939 au câte două variante. A doua variantă are, față de varianta prezentată mai sus, în medalionul central un supratipar oval de culoare maro cu două țărâncuțe purtând sape pe umeri. De asemenea, la varianta fără supratipar din 1938 și 1939 se modifică efigia regelui Carol al II lea din filigran (dispare cununa din frunze de laur și de stejar, chipul are o înălțime mai mare și are trăsăturile surprinse dintr-o altă perspectivă). O nouă versiune a acestei bancnote apare începând cu emisiunea datată 10 septembrie 1941. Cu această ocazie valoarea nominală și data emisiunii sunt imprimate, central, în partea de jos, iar numărul de control, central, în partea de sus. Diferențe sunt și în ceea ce privește culoarea, dar și în privința filigranului (efigia împăratului Traian în profil spre stânga).

Bancnota de 1000 lei, tip IV, versiunea I, a avut șapte emisiuni: 25 iunie 1936, 25 iunie 1936, 21 decembrie 1938, 21 decembrie 1938, 28 aprilie 1939, 28 aprilie 1939, 1 noiembrie 1940⁴³.

⁴² S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, pp. 60 - 61.

⁴³ Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 44.

Primele bancnotele de 1 leu și de 2 lei au fost emise în condițiile declanșării primului război mondial. Banca Națională a României, prin Consiliul general, anticipând modificările ce vor avea loc în structura circulației monetare, hotărăște tipărirea bancnotelor de 1 leu și 2 lei la 15 martie 1915, acțiune care ulterior va fi pusă în concordanță cu legislația în vigoare.

Discuția privind problema circulației monetare în caz de necesitate este reluată la 15 august 1936, când Serviciul fabricării biletelor are în vedere o comandă de rezervă pentru hârtia filigranată necesară imprimării bancnotelor de 500 de lei și 1000 de lei. La 28 octombrie 1937 Consiliul general aprobă imprimarea bancnotelor de 1 leu și de 2 lei, tip război⁴⁴. Ca și primele emisiuni și acestea trebuiau să înlocuiască monedele ce aveau aceleași valori nominale.

1 leu 1938⁴⁵ (tip I, martie 1915 - decembrie 1938)

Dimensiuni: 80 x 55 mm. Hârtie fără filigran. Filigran au doar emisiunile din 28 octombrie 1937 și 21 decembrie 1938, un filigran cu sigla „BNR”, ce are literele suprapuse, scrise cursiv și legate între ele⁴⁶.

Avers: Culori variate, roșu-lila, hașuri liniforme în grupuri. Chenar din linii drepte având în stânga și dreapta, sus, valoarea „1”. Deasupra, este poziționat central, un cartuș în care apare numele băncii emitente, *BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI*. În centru un medalion cu sigla „BNR” peste care este înscrisă valoarea nominală *UN LEU*. Dedesubt sunt imprimate, cu cerneală neagră, funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. În partea stângă este prezentată o compoziție ce cuprinde trei sonde petroliere, frunze de viță de vie, o seceră și un snop de grâu, iar în partea dreaptă o țărancă ce coase. Sub cele două compoziții sunt o serie de motive geometrice de expresie folclorică, data emisiunii, numărul și seria de control. În afara chenarului, în stânga jos, este tipărit numele desenatorului, *COSTIN P.* (Petrescu).

Revers: culori variate, roșu-lila, hașuri liniforme în grupuri. Chenar din linii drepte împletite în jurul medalioanelor de la colțurile de jos. Deasupra chenarului în partea de sus se află o cornișă formată dintr-o succesiune de flori de crin. Cornișa și chenarul sunt întrerupte de stema României. În centru este prezent simbolul latinătății,

⁴⁴ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 126.

⁴⁵ http://www.romanianvoice.com/numis/reg_1_1.php, accesat pe 13 martie 2020.

⁴⁶ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Opreșcu, *op. cit.*, pp. 330 - 331.

lupoanca cu Romulus și Remus, iar dedesubt un cartuș cu textul penalităților, dispus pe patru rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEI CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, COMPLICII LOR PRECUM SI ACEI CARI VOR FI ÎNCERCAT A COMITE ASEMENEA FAPTE VOR FI PEDEPSIȚI CONFORM LEGILOR PENALE*. În stânga și în dreapta compoziției centrale este imprimat câte un cartuș ornamentat cu valoarea nominală *1 LEU*, câte o monogramă „BNR” și câte un medalion (medalionul din stânga are efigia lui Traian, spre dreapta, iar medalionul din dreapta are efigia lui Decebal, spre stânga). În afara chenarului, în stânga jos, este tipărit numele desenatorului, *COSTIN P.* (Petrescu).

Bancnota de 1 leu, tip I, a avut patru emisiuni: 12 martie 1915, 17 iulie 1920, 28 octombrie 1937, 21 decembrie 1938⁴⁷.

2 lei 1938 (tip I, martie 1915 - decembrie 1938)

Dimensiuni: 105 x 67 mm. Filigran au doar emisiunile din 28 octombrie 1937 și 21 decembrie 1938, un

filigran ce conține sigla „BNR” ce are literele suprapuse, scrise cursiv și legate între ele⁴⁸.

Avers: culori variate, roșu-lila, predomină hașuri liniforme în grupuri. Chenar ornamentat. Deasupra, central, un cartuș în care apare numele băncii emitente, *BANCA NATIONALA A ROMANIEI*. În centru se află un medalion cu sigla „BNR” peste care este înscrisă valoarea nominală *2 LEI*. Dedesubt, sunt imprimate, cu cerneală neagră, funcțiile (*GUVERNATOR, CASIER CENTRAL*) și semnăturile autorizate. În partea stângă este prezentată o compoziție ce cuprinde o femeie purtând un scut și o sabie, iar în partea dreaptă, pe un fundal un brad și un vultur pe o stâncă, cu o cruce în cioc, spre stânga,. Sub cele două compoziții se află numărul și seria de control. În afara chenarului, în stânga jos, numele desenatorului, *COSTIN P.* (Petrescu).

Revers: culori variate, roșu-lila, predomină hașuri liniforme în grupuri. Chenar din linii drepte împletite în jurul medalioanelor de la colțurile de jos. Deasupra, central, într-un cartuș, valoarea nominală *DOI LEI*. În centru un cartuș cu data emisiunii și textul penalităților, dispus pe cinci rânduri: *FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEI CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, COMPLICII LOR PRECUM SI ACEI CARI VOR FI ÎNCERCAT A COMITE ASEMENEA FAPTE VOR FI PEDEPSIȚI*

⁴⁷ Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 33.

⁴⁸ George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Opreșcu, *op. cit.*, p. 332.

CONFORM LEGILOR PENALE. Dedesubt, stema României. În stânga și în dreapta cartușului central și a stemei câte un dorobanț și câte un medalion cu valoarea „2”. În afara chenarului, în stânga jos, este tipărit numele desenatorului, *COSTIN P.- fec.*

Bancnota de 2 lei, tip unic, a avut cinci emisiuni: 12 martie 1915 (culoare violet-gri, vice-gubernator), 12 martie 1915 (gubernator, data scrisă cu caractere mici), 17 iulie 1920 (data scrisă cu caractere mai mari), 28 octombrie 1937 (culoare roșu-lila, filigran „BNR” în lanț), 21 decembrie 1938 (culoare roșu pronunțat)⁴⁹.

În condițiile creșterii circulației monetare Banca Națională a României se preocupă de modernizarea spațiilor în care își desfășura activitatea Serviciul fabricarea biletelor (în 1937 a fost elaborat un amplu proiect pentru realizarea unui sediu funcțional al imprimeriei însă proiectul nu fost finalizat deoarece prioritate a avut noua construcție a sediului central) și achiziționarea de noi utilaje pentru imprimarea bancnotelor, în 1938 fiind funcționale 14 mașini de imprimat E. Lambert în patru culori, două mașini pentru numerotarea bancnotelor și două mașini pentru tăierea colilor imprimate⁵⁰. Deoarece se dorea schimbarea sistemului de imprimare, prin introducerea imprimării în relief, s-a realizat o listă cu utilajele necesare dar și această acțiune a rămas tot la stadiu de proiect din motive financiare și tehnice. Pe lângă bancnote erau tipărite și alte imprimate de valoare: cecuri, certificate, recipise ș.a.

În vederea realizării clișeele necesare imprimării bancnotelor Banca Națională a României încearcă angajarea unor măștri gravori care să pună bazele unui atelier de gravură, însă nu este acceptat niciunul dintre candidații înscriși la concurs (totuși este înființat un atelier de gravură cu un singur angajat, gravorul C. Steinmetz), astfel că se hotărăște trimiterea la specializare, la banca centrală a Cehoslovaciei, a doi tineri, A. Avramescu și I. Mihăescu, în 1936, care urmau să lucreze în atelierul de gravură, după terminarea stagiului de doi ani de la Praga⁵¹.

În 1934 este organizat, în cadrul Serviciului tehnic, un laborator de testare a hârtiei. Acest laborator era necesar deoarece s-a observat că existau diferențe în calitatea hârtiei chiar și în cadrul aceleiași comenzi, de la un transport la altul. Dotările tehnice ale laboratorului erau de bună calitate, iar testările ce puteau fi făcute erau dintre cele mai diverse.

În ultimii ani ai perioadei interbelice au existat preocupări pentru fabricarea în țară a hârtiei necesare bancnotelor românești și chiar încercări de aclimatizare a plantei din care se producea hârtia de ramie (au fost aduse semințe de la Tokio însă planta nu s-a dezvoltat corespunzător și nu a rezistat la îngheț). Pentru producerea hârtiei banca de emisiune semnează, în ianuarie 1937⁵², o convenție cu fabrica Letea prin care se stabilea că va fi organizat un pavilion special în fabrică unde să se producă doar hârtie specială, din materie primă textilă, însă calitatea hârtiei produse nu a fost niciodată similară cu hârtia produsă în Franța sau în Anglia.

Bancnotele emise în perioada domniei regelui Carol al II-lea continuă tradiția reprezentărilor alegorice anterioare, după modelul școlii franceze, au caracteristici

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ S. Marițiu, R. Cîrjan, III, *op. cit.*, p. 61.

⁵¹ *Ibidem*. pp. 71 - 73.

⁵² *Ibidem*. p. 77.

---

tehnice deosebite, însă reflectă și spiritul epocii, efigia suveranului fiind, la noile tipuri, elementul specific.

Bibliografie:

- Bolum Marian, *Circulația monetară în Transilvania. I. Bancnote (1867-1947)*, Editura Pim, Iași, 2017.
- Buzdugan Gheorghe, Luchian Octacvian, Oprescu Constantin, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport Turism, București, 1977.
- Dogaru Ioan, *Catalogul monedelor și bancnotelor românești emise în perioada 1853-1977*, București, 1978.
- Marițiu S., Cîrjan R., *Bancnotele României, Emisiunea de bancnote românești în perioada 1929-1947*, vol III, București, 2011.